

Mezinárodní obchod

Ing. Alena Šafrová Drášilová, Ph.D.

Obsah

- Obchodní politika
 - zahraničně-obchodní politika
 - mezinárodní obchodní politika
 - společná obchodní politika EU
- Další organizace MO
- Regionální uskupení

Obchodní politika

- *„souhrn záměrů, strategií, zásad, opatření, nástrojů, smluv a institucí vytvářených na úrovni vlády a směřujících k domácím i zahraničním podnikatelským subjektům.“ (Kalínská 2010)*
- cíle
 - optimální vnitřní ekonomický rozvoj
 - dosažení vládních cílů (bilance, inflace, nezaměstnanost,...)
 - zapojení do mezinárodních struktur

Obchodní politika

- větší vliv na malou a otevřenou ekonomiku
- faktory
 - historický vývoj
 - disponibilní zdroje
 - zeměpisná a klimatická poloha
 - výchozí ekonomický potenciál
 - složení obyvatelstva
 - hospodářské politické vztahy
 - míra závislosti na mezinárodním obchodě
 - další hospodářské politiky (devizová, migrační, zemědělská atd.)

Zahranicně-obchodní politika

Zahranichně-obchodní politika

- soubor aktivit státu, kterými cílevědomě působí na zahraniční obchod své země, a to zejména cestou obchodně politických nástrojů uplatňovaných ve vztazích k vlastním podnikatelským subjektům a ve vztazích ke třetím zemím
- součást obchodní politiky orientovaná vně

(v praxi se termín nepoužívá kvůli obtížnému stanovení hranic mezi obchodní a zahraničně-obchodní politikou)

Směry zahraničně-obchodní politiky

- liberalismus
 - odstranění překážek obchodu
 - otevření všech sektorů vnitřního trhu zahraniční konkurenci
 - odstranění proexportních, přímých i nepřímých podpor ve všech oblastech ekonomiky i oblastech s ekonomickými aspekty (např. zdravotnictví)

Směry zahraničně-obchodní politiky

- možné dopady liberalismu
 - změna výrobkové struktury
 - zvýšení konkurence na trhu
 - růst specializace ekonomiky
 - lepší uplatnění komparativních výhod
 - nižší spotřebitelské ceny
 - stabilizace inflace
 - oslabení a likvidace domácích výrobních odvětví
 - růst nezaměstnanosti
 - zvýšení mandatorních výdajů státu
 - závislost na strategických dovozech
 - monopolní ovládnutí některých trhů

Směry zahraničně-obchodní politiky

- protekcionismus
 - ochranářství
 - ochrana domácí ekonomiky před vnějšími vlivy („filtrování“ negativních vnějších vlivů)
 - autarkie = extrémní případ protekcionismu – uzavření trhu pro dovoz a znemožnění vývozu
 - lokalizace trhů = ochrana a podpora výroby pro domácí trh (např. zemědělství)

Směry zahraničně-obchodní politiky

- možné dopady protekcionismu
 - udržení strategicky významných odvětví
 - základní soběstačnost ekonomiky
 - zachování výrobkové struktury
 - skleníkové prostředí pro domácí průmysl
 - netržní regulace nezaměstnanosti
 - pomalý technologický rozvoj
 - neobjektivní stanovení „negativních vnějších vlivů“
 - nevyužívání absolutních a komparativních výhod
 - vyvolává zpravidla řetězovou reakci
 - inflační tendence
 - vyloučení závislosti na vnějších zdrojích

Směry zahraničně-obchodní politiky

- žádný směr se nevyskytuje „v čisté podobě“
- oba mají výhody i nevýhody, ekonomické i sociální dopady, různé v krátkém a dlouhém období
- kompromis mezi:
 - otevřeností ekonomiky vnějším konkurenčním vlivům
 - podporou exportu
 - ochranou domácí ekonomiky a zaměstnanosti

Směry zahraničně-obchodní politiky

- protekcionismus ve 21. století jako reakce na „krizi“
 - vyspělé země
 - finanční podpory,
 - dotace,
 - vládní zakázky,...
 - rozvojové země
 - cla,
 - množstevní kvóty,
 - administrativní omezení,...

Nástroje obchodní politiky

- podle cíle
 - nástroje na ochranu trhu
 - tarifní (cla)
 - netarifní opatření
 - nástroje na podporu vývozu
- podle právního základu
 - autonomní
 - smluvní

Nástroje na ochranu trhu

Cla – definice

- systematicky aplikovaná cla
 - předem vyhlášená
 - platná ve stanoveném období
 - stanovená celním sazebníkem
- clo = peněžitá částka kterou stát vybírá při přechodu zboží přes státní hranice
- fiskální × obchodně-politická funkce

Cla - dělení

- podle směru přechodu hranic
 - vývozní
 - dovozní
 - tranzitní
- podle účelu, k němuž jsou cla použita
 - fiskální
 - protekcionistická
- podle cíle, jehož má být dosaženo
 - prohibitivní (velmi vysoké sazby)
 - skleníková a výchovná
 - antidumpingová (na zboží, jehož cena je nižší, než cena běžná na domácím trhu)
 - preferenční (jednostranné nižší celní sazby vůči některým zemím)
 - diferenční (nižší než preferenční, poskytují dodatečnou výhodu při splnění stanovených podmínek)

Cla – dělení

- podle vztahu k obchodnímu partnerovi
 - kompenzační (vyrovnávají subvence dováženého zboží)
 - odvetná (retorzní, reagují na obchodní politiku dovážejícího státu)
 - vyjednávací (vyjednávací prostředek v obchodně-politických jednáních)
- podle způsobu výpočtu
 - valorická (procentní sazbou z hodnoty zboží)
 - specifická (pevnou částkou za fyzickou jednotku zboží)
 - kontingentní (tarifní kvóta – nižší clo platí pro kontingent, po jeho vyčerpání se clo zvyšuje)
 - smíšená, kombinovaná
 - vypočtená na jiném základě

Celní sazebník

- Harmonizovaný systém popisu a číselného označování zboží
 - 80. léta 20. století
 - Světová celní organizace (WCO)
 - 180 států, 98 % světového obchodu
 - 21 částí, 97 kapitol
 - 6-místný kód (H. S. code)
- eskalace tarifů
 - čím vyšší je přidaná hodnota, tím vyšší je clo
- tarifní špičky
 - sazby na citlivé výrobky
 - ve vyspělých zemích >15 %

Netarifní opatření

- vše, kromě cel
- velmi obsáhlý soubor, který se neustále rozšiřuje
- odvětví
 - nejčastěji v oblasti strojírenské výroby, zemědělství a chemického průmyslu
 - nejvíce je zatížen obchod s potravinářskými produkty, textilem a surovinami
- regiony
 - nejvíce: Asie a Tichomoří, Evropa a střední Asie
 - relativně méně: Severní a Jižní Amerika, jižní Asie a Karibik
 - minimálně: Blízký východ, severní a subsaharská Afrika

Netarifní opatření – dělení

- paratarifní opatření (korigují cenu zboží)
 - celní a dovozní přírážky (% z celní hodnoty výrobku),
 - vnitřní daně uvalované na dovoz,
 - povinné celní ohodnocení dovozu,
 - tarifní kvóty,...
- finanční opatření
 - administrativní stanovení cen,
 - dobrovolné limity vývozních cen,
 - přírážky a odvody,
 - antidumpingová opatření,
 - požadavek placení předem,
 - souběžné rozdílné směnné kurzy,
 - dovozní depozita,...
- automatická licenční opatření („kdo dřív přijde, ten dřív mele“)

Netarifní opatření – dělení

- kvantitativní opatření
 - kvóty,
 - neautomatické dovozní licence,
 - zákazy dovozu,
 - omezení vývozu,...
- monopolistická opatření
 - stanovení jediného dovozce,
 - státní obchodní podniky,
 - povinné využití národních služeb v pojištění, dopravě atd.,
- technická, sanitární a fytosanitární opatření
 - technická regulace
 - administrativní regulace potřebné dokumentace,
 - speciální celní formality (např. inspekce před naloděním),
 - požadavky na nezávadnost potravin, zdraví zvířat a rostlin,
...

Nástroje na podporu vývozu

Formy podpory

- subvence států do vývozního zboží
- subvencování primárních vstupů
- daňové úlevy s vazbou na vývoz
- státem garantované úvěry a pojištění vývozu
- poskytování informací
- vývozní služby a marketing
- investiční pobídky (kombinace subvencí)

Subvence – dělení

- zakázané
 - narušující obchod
 - vázané na vývozní výkonnost
 - upřednostňující domácí vstupy do výroby před zahraničními
 - specifické podpory konkrétnímu podniku
 - limitující přístup k nim pro ostatní subjekty
- přípustné
 - mohou být poskytovány
 - v případě negativního dopadu se mohou stát předmětem odvetných opatření
 - může být na jejich základě vyvolán obchodní spor
- povolené
 - nenarušují obchod (např. proexportní informační podpora)

Subvence v zemědělství

- domácí podpora → zvyšování produkce → omezení dovozu → stimulační subvencovaný vývoz
- podpory s přímou vazbou na výrobu (zakázané)
 - nové nesmí být zaváděny a staré musí být odstraňovány (WTO)
- podpory s nepřímou vazbou (povolené)
 - vládní služby v oblasti kontroly chorob,
 - výzkum,
 - potravinová bezpečnost,
 - infrastruktura,
 - podpory restrukturalizace,
 - přímé platby v regionálních a environmentálních programech,
 - vládní programy na podporu rozvoje zemědělství a venkova,
 - podpory malého rozsahu.
- vývozní subvence jsou povoleny jen v rozsahu, ve kterém existovaly v době podpisu dohod WTO
- na základě dohody členů WTO měly být vývozní subvence zrušeny do roku 2013

Autonomní nástroje

Autonomní nástroje

- implementované do obchodní politiky rozhodnutím suverénního státu
- realizované pouze v rámci již uzavřených mezinárodních dohod a smluv
- v oblasti cel pouze všeobecná celní sazba stanovená vůči nečlenům WTO a stanovení celních sazeb „nejvýše do výše“

Smluvní nástroje

Smluvní nástroje

- na základě mezinárodních ujednání
- rámcem jsou zpravidla dohody a ujednání WTO
- závazné principy
 - princip nediskriminace (= doložka nejvyšších výhod)
 - princip parity (= stejné zacházení s dovezenými výrobky jako s výrobky domácími od okamžiku překročení hranic)

Doložka nejvyšších výhod

- *Všechny výhody, přednosti, výsady nebo osvobození poskytnuté, kteroukoli smluvní stranou jakémukoli výrobku pocházejícímu z kterékoli jiné země nebo tam určené budou ihned a bezpodmínečně přiznány obdobnému výrobku pocházejícímu z území všech ostatních smluvních stran nebo tam určenému.*

Typy obchodních dohod

- mnohostranné
 - dohody WTO
- vícestranné
 - dohody o volném obchodu nebo vyšším stupni integračního seskupení (NAFTA, EU, CEFTA, MERCOSUR apod.)
 - vícestranné dohody WTO
 - mezinárodní komoditní dohody (o kávě, kakau, bavlně, mědi, obilí,...) (UNCTAD)
- dvoustranné (bilaterální)
 - mezi členy WTO
 - se zeměmi, které nejsou členy WTO
 - celní unie a oblasti volného obchodu dvou států

Další smluvní nástroje

- ujednání v
 - mezinárodní dopravě
 - celnictví
 - ochraně duševního vlastnictví
 - oblasti technické normalizace a standardizace
 - oblasti sanitárních norem
 - atd.

Mimořádná obchodně-politická opatření

- musí splňovat následující kritéria
 - přiměřenost (minimalizace narušení obchodu)
 - dočasnost
 - postupné uvolňování
 - výlučnost (neumožňující použití dvou mimořádných opatření)
 - nediskriminace
 - transparentnost

Mezinárodní obchodní politika

Mezinárodní obchodní politika

- mezinárodní obchodní politika je souhrn obchodních politik všech zemí světa
- hlavním a základním rámcem je Světová obchodní organizace (WTO)
- základní deklarované principy
 - nediskriminace
 - liberalizace
 - předvídatelnost
 - konkurence
 - výhodnější zacházení pro méně rozvinuté a rozvojové země

Vývoj WTO

- navazuje na GATT (1947)
 - „provizorní“ řešení
 - snižování cel při vzájemném obchodu se zbožím
 - následně – odstraňování netarifních opatření, začlenění zemědělství a služeb, právo duševního vlastnictví
 - 23 (1947) → 62 (1964) → 123 (1986)
- vznik 1995
- 162 členů

Hlavní úkoly WTO

- liberalizace celosvětového mezinárodního obchodu
- přezkum obchodních politik jednotlivých členů
- řešení obchodních sporů

Právní zakotvení

- **Dohoda o zřízení WTO**
- **GATT** (zboží)
- **GATS** (služby)
- **TRIPS** (duševní vlastnictví)
- **TPRM** (přezkum obchodních politik)
- **DSU** (pravidla řešení sporů)

Rozvojový program z Dohá

- probíhá od roku 2001
- původně měla být jednání završena v roce 2005, nejsou dodnes
- cíle
 - omezení regionálních, zejména bilaterálních a místních dohod
 - zlepšení přístupu na trhy třetích zemí

Výsledky

- zemědělství
 - EU přistoupila na odstranění exportních dotací do roku 2013 (USA a rozvojové země prosazovaly 2010)
 - nebyla nalezena shoda ohledně dovozních tarifů
- rozvojová pomoc
 - odsouhlasena pomoc pro 48 nejméně rozvinutých zemí ve formě přístupu na globální trhy bez kvót a cel a navýšení technické pomoci
- bavlna
 - redukce domácích podpor
 - nevyjasněná role USA
- Indie a Brazílie neumožňují vstup na trh × USA a EU mají vyhraněný názor na zemědělské otázky

Společná obchodní politika EU

Základní principy

- otevírání zahraničních trhů pro podniky ze zemí EU
- zvýšení vyjednávací síly
- jednotný postup v obchodních vztazích se třetími zeměmi
 - jednotný celní sazebník
 - jednotný exportní a importní režim
 - uzavírání dohod se všemi partnery pouze na úrovni EU
- deklarované priority (ale...)
 - volný vývoz (1993)
 - volný dovoz
 - otevřený přístup na trh EU

ale...

- možnost ochrany před nekalými obchodními praktikami (dumping a subvencování)
- ochrana neobchodních zájmů (rozvoj venkova, udržení specifického rázu krajiny, tradičních výrob, osídlenosti v nepreferovaných regionech a další)

Výlučné kompetence EU

- **externí** – sjednávání dohod v dotčených oblastech
- **interní** – implementace dohod
- s přijetím Lisabonské smlouvy zrušeny tzv. smíšené smlouvy
- rozhodování kvalifikovanou většinou
- nepatří sem veřejné zakázky, podpora exportu formou úvěrování, pojišťování a poskytování informací
- rozhodují Evropský parlament a Rada

Další organizace ovlivňující MO

Další instituce a organizace

- **OECD** (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj) – cílem je dosažení udržitelného ekonomického růstu a zaměstnanosti, zvýšení životních standardů při současném zachování finanční stability a liberalizace mezinárodního obchodu, investic a financí
- **WCO** (Světová celní organizace) – jediná mezinárodní organizace kompetentní k řešení metodických celních otázek, cílem je harmonizace a zjednodušení celních procedur

Další instituce a organizace

- **UNCTAD** (Konference o obchodu a rozvoji) – konference OSN k problematice podílu a účasti rozvojových zemí v mezinárodním obchodě, zpracovává statistiky, identifikuje překážky vstupu, poskytuje poradenství, pomáhá s vyjednáváním
- **UNIDROIT** (Mezinárodní ústav pro sjednocení soukromého práva)
- **IMF** (Mezinárodní měnový fond)
- **Skupina Světové banky** – Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj, Mezinárodní asociace pro rozvoj a další
- Rozvojová banka Rady Evropy, Evropská banka pro obnovu a rozvoj, Evropská investiční banka

Regionální uskupení

Česká republika

- Visegrádská skupina
 - ČR, Polsko, Slovensko, Maďarsko
 - rozvoj užší spolupráce a vzájemných vazeb
- CEFTA (Středoevropská zóna volného obchodu)
 - členství zaniklo vstupem do EU
 - Makedonie, Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Kosovo, Moldávie, Srbsko
- členství v dalších organizacích
 - WTO, OSN, EU, IMF,...
 - > 450
 - více než 40 miliard Kč na příspěvcích (4 mld bez EU)

?

?

?

?

?

Otázky...?

?

?

?

?

?

?

Děkuji za pozornost!